

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 550/2013-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 5. novembra 2013 prerokoval vyhlásenie prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča o odmietnutí sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajosa Mészáros, Sergeja Kohuta a Juraja Horvátha pre ich predpojatosť v rozhodovaní, ktorí majú ako členovia II. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať v konaní vedenom pod sp. zn. Rvp 10267/2013 o námietke predpojatosti doručenej 27. januára 2013 a doplnenej 28. januára 2013 a 6. februára 2013 prezidentom Slovenskej republiky voči sudcom I. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky, a takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajos Mészáros, Sergej Kohut a Juraj Horváth sú vylúčení z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 10267/2013.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 14. februára 2013 doručené vyhlásenie prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča (ďalej len

„prezident“), ktorým podľa § 28 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmieta sudcov II. senátu ústavného súdu Lajosa Mészároša, Sergeja Kohuta a Juraja Horvátha pre ich predpojatosť pri rozhodovaní o námietke predpojatosti uplatnenej prezidentom voči sudcom ústavného súdu Jánovi Lubymu a Ladislavovi Oroszovi vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 11/2013.

Na ústavnom súde sa od 3. januára 2013 pod sp. zn. Rvp 11/2013 vedie konanie o sťažnosti JUDr. J. Č., PhD. (ďalej aj „sťažovateľ“), proti rozhodnutiu prezidenta z 28. decembra 2012 o odmietnutí vymenovať sťažovateľa do funkcie generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“). Predmetná vec bola podľa rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2012 (sp. zn. Spr 165/2012) pridelená sudcovi spravodajcovi Petrovi Brňákovi, členovi I. senátu ústavného súdu.

Na základe námietky predpojatosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľom 9. januára 2013 boli sudcovia Peter Brňák a Milan Lálík uznesením č. k. II. ÚS 44/2013-19 z 24. januára 2013 vylúčení z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. Rvp 11/2013. Na miesta vylúčených sudcov I. senátu ústavného súdu podľa čl. III ods. 1 písm. d) rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2012 nastúpili sudcovia IV. senátu ústavného súdu, a to Ján Luby a Ladislav Orosz.

Prezident ako odporca v konaní vedenom pod sp. zn. Rvp 11/2013 doručil ústavnému súdu 27. januára 2013 vyhlásenie o odmietnutí sudcov ústavného súdu pre predpojatosť (doplnené podaním doručeným 6. februára 2013), ktorým navrhol, aby sudcovia Ján Luby a Ladislav Orosz boli z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom pod sp. zn. Rvp 11/2013 vylúčení. Veci (konaniu o prezidentovej námietke zaujatosti) bola pridelená sp. zn. Rvp 10267/2013.

Po pridelení prezidentovej námietky predpojatosti na prerokovanie a rozhodnutie II. senátu ústavného súdu doručil prezident 14. februára 2013 ústavnému súdu vyhlásenie o odmietnutí pre predpojatosť všetkých troch členov II. senátu ústavného súdu z výkonu

sudcovskej funkcie v konaní vedenom pod sp. zn. Rvp 10267/2013, v ktorom sa má rozhodovať o námietke predpojatosti podanej prezidentom proti Jánovi Lubymu a Ladislavovi Oroszovi. Veci (v poradí druhej prezidentovej námietke predpojatosti) bola pridelená sp. zn. Rvp 10451/2013 a podľa čl. IV ods. 1 rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2012 má o nej rozhodnúť III. senát ústavného súdu.

V označenom vyhlásení o odmietnutí sudcov pre ich predpojatosť prezident poukazuje na znenie odlišného stanoviska sudcu ústavného súdu Lajosa Mészárosa pripojeného k uzneseniu ústavného súdu „č. 390/2012 Z. z.“ (zrejme má ísť o uznesenie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012, pozn.) a tvrdí, že výklad čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ponúknutý sudcom Lajosom Mészárosom *«vyjadrený v odlišnom stanovisku v bode 1.2... je ešte radikálnejší ako bol návrh sudcu spravodajcu, s ktorým väčšina sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky nesúhlasila...»*

Zo záveru odlišného stanoviska sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajosa Mészárosa možno vyvodiť, že výklad podaný Ústavným súdom Slovenskej republiky (prijatý väčšinou pléna) možno „aplikovať“ tak, že bude blízky jeho názorom.

Vyplýva to z vyjadrení „Napriek tomu, že prijatý Výklad je podľa mňa v už uvedenom zmysle kvalitatívne odlišný od toho, s ktorým sa stotožňujem, myslím si, že by mal byť aplikovaný reštriktívne“ alebo „Myslím si, že Výklad, ktorý schválila väčšina, by mal byť rozumne aplikovaný, ak si spomenieme na hodnoty, ktoré ústava chráni, na hodnoty slobody a dobrej správy vecí verejných.“

Napriek jeho tvrdeniu, že „Nejde o presadenie môjho právneho názoru akousi obchádzkou, ale o reštriktívnosť, ktorá vyplýva z podstaty ústavného postavenia prezidenta“, je zrejmé, že ako sudca, ktorý by rozhodoval o ústavnej sťažnosti J. Č. by sa usiloval o presadenie svojho názoru „reštriktívnym výkladom“ rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky...

V odlišnom stanovisku sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajosa Mészárosa nejde len o prezentáciu jeho právneho názoru, ale o prezentáciu takého zásadného postoja vo veci (ne)vymenovania doc. JUDr. J. Č., PhD. do funkcie generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ktorý vyvoláva objektívnu pochybnosť o jeho nepredpojatosti už pri rozhodovaní o mojej námietke predpojatosti a návrhu na vylúčenie

sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky Jána Lubyho a Ladislava Orosza z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 11/2013. Tento razantný postoj sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajosa Mészárosa, vyjadrený v odlišnom stanovisku, hoci je založený aj na právne spochybniteľných argumentoch, a práve predovšetkým aj pre takého argumenty, objektívne znemožňuje nestranné rozhodovanie už o mojej námietke predpojatosti. Nemožno vylúčiť snahu (práve naopak pôjde o snahu) dosiahnuť, aby vo veci samej rozhodovali sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky s rovnakým právnym názorom, bez ohľadu na použité argumenty pre tento názor.».

Prezident ďalej poukazuje na takmer zhodný postoj sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza vyjadrený v ich spoločnom odlišnom stanovisku k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 s postojom vyjadreným v už uvedenom odlišnom stanovisku sudcu Lajosa Mészárosa. Svojimi odlišnými stanoviskami teda všetci traja sudcovia ústavného súdu Ján Luby, Ladislav Orosz aj Lajos Mészáros „prejavili svoje odhodlanie zúžiť časový aj diskrečný priestor prezidenta Slovenskej republiky pre rozhodnutie o návrhu Národnej rady Slovenskej republiky reštriktívnym výkladom obsahu rozhodnutia Ústavného súdu... ktorým podáva výklad čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky“, z čoho podľa neho vyplýva, že výklad ústavného súdu „neposudzujú len z hľadiska práva, ale aj z hľadiska jeho ústretovosti k stranám sporu“, a preto vo svojej námietke vyjadruje nedostatok dôvery, že by sudca Lajos Mészáros „rozhodoval o vylúčení sudcov Ústavného súdu... Jána Lubyho a Ladislava Orosza nepredpojata, a preto ho odmietam“.

V ďalšej časti vyhlásenia o odmietnutí sudcov II. senátu ústavného súdu prezident poukazuje na obsah článkov uverejnených v týždenníku Týždeň („Strach z Čentéša“ č. 44/2012, autor Štefan Hríb, „Súd Ivetty Macejkovej“ č. 46/2012, autori Martin Hanus a Jozef Majchrák, „Mrazivé ticho“ č. 47/2012, autor Štefan Hríb a „Kauza Ústavný súd“, autori Martin Hanus a Jozef Majchrák), ktoré «vážnym spôsobom spochybňovali dôveryhodnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky v súvislosti s rozhodnutím pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 4/2012 o návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na podanie výkladu čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 Ústavy Slovenskej republiky...

Z citovaných textov týchto článkov vyplýva, že s názorom ústavných sudcov, podľa ktorého môže prezident Slovenskej republiky odmietnuť vymenovanie J. Č. okrem zákonných dôvodov aj pre „dôvod závažnejšej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta“ údajne nesúhlasilo sedem ústavných sudcov, medzi ktorými sú aj sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky Lajos Mészáros, Juraj Horváth a Sergej Kohut, teda sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorí majú rozhodovať o mojej námietke predpojatosti voči sudcom Ústavného súdu Slovenskej republiky Jánovi Lubymu a Ladislavovi Oroszovi. Z citovaných textov týchto článkov tiež vyplýva zmena názoru a iné hlasovanie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Juraja Horvátha a rozdelenie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky na dve skupiny, a to nie podľa „odlišných odborných pohľadov“ ale podľa „príslušnosti k politickým táborom“.».

V doplnení svojho vyhlásenia prezident uvádza, že s ďalšími namietanými sudcami ústavného súdu Jurajom Horváthom a Sergejom Kohutom sa pozná „dlhé roky“ a ich vzťahy sa „pozitívne rozvíjali, a to až do vzťahov, ktoré možno jednoznačne označiť ako vzťahy nadštandardné...

Pre moje nadštandardné vzťahy ako účastníka konania so sudcami Ústavného súdu Slovenskej republiky Jurajom Horváthom a Sergejom Kohutom, som očakával, že sudcovia... oznámia naše dlhodobé a nadštandardné vzťahy ako dôvod vylúčenia z výkonu sudcovskej funkcie zo zreteľom na ich pomer ku mne ako účastníkovi konania. Očakával som to najmä potom, ako sťažovateľ J. Č. vyhlásil, že odmieta pre predpojatosť iných sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, s ktorými mám menej nadštandardné vzťahy a Ústavný súd Slovenskej republiky vyhovel jeho návrhom a rozhodol o ich vylúčení z výkonu sudcovskej funkcie pre predpojatosť.

Aby nevznikli (ani v budúcnosti) žiadne pochybnosti o nepredpojatosti, v záujme neustranného, nezaujatého a objektívneho rozhodovania, oznamujem ako účastník konania, že považujem dlhodobé a nadštandardné vzťahy so sudcami Ústavného súdu Slovenskej republiky Jurajom Horváthom a Sergejom Kohutom za také skutočnosti, ktoré sú dôvodom na ich vylúčenie z výkonu sudcovskej funkcie so zreteľom na ich pomer ku mne ako k účastníkovi konania; aj vzhľadom na tieto skutočnosti mám (existujú) dôvodné a objektívne pochybnosti o nepredpojatosti sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta.“.

Spoukazom na všetky tieto skutočnosti má prezident už pri rozhodovaní o jeho návrhu na vylúčenie sudcov ústavného súdu Jána Lubyho a Ladislava Orosza z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci vedenej ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 11/2013 pochybnosti o nepredpojatosti sudcov ústavného súdu Lajosa Mészárosa, Sergeja Kohuta a Juraja Horvátha pre ich pomer k veci a k účastníkom konania, a preto navrhuje ich vylúčenie z výkonu sudcovskej funkcie pri rozhodovaní o tejto jeho námietke predpojatosti.

K vyhláseniu prezidenta o odmietnutí sudcov ústavného súdu pre ich predpojatosť sa podaním z 28. februára 2013 vyjadril sudca ústavného súdu Lajos Mészáros. Vo svojom vyjadrení poukazuje na prezumpciu nezaujatosti a nestrannosti sudcov, ako aj na možnosť vyvrátiť ju skutkovými tvrdeniami, ktoré majú dostatočnú relevanciu. Zároveň poukazuje na obsah rozhodnutí ústavného súdu vydaných v iných veciach, v ktorých sa rozhodovalo o odmietnutí sudcov ústavného súdu ako členov námietkových senátov. *Ústavný súd mal konania o takýchto procesných námietkach zastaviť «okrem iného s poukazom na to, že (i) inštitút vyhlásenia o odmietnutí sudcu neslúži na riešenie nedôvery medzi rozhodovacími zložkami systému, (ii) konanie o zaujatosti je špecifickým v zásade „jednoinštančným“ konaním a (iii) každý procesný systém je len aproximatívny, a preto nemôže byť neprimerane rozširovaný počet aktívne legitimovaných subjektov a počet opravných „inštancií“. Ústavný súd v tejto judikatúre akcentuje aj potrebu funkčnosti systému.».* Ďalej poukazuje na zásadu zákazu odmietnutia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), v zmysle ktorej *ústavný súd musí byť schopný svoju kompetenciu uplatniť a o podanom návrhu rozhodnúť, čo dáva do spojitosti s rozhodovacou činnosťou o súlade zákona, ktorým mali byť zmrazené platy sudcov ústavného súdu, alebo o súlade zákona o ústavnom súde s ústavou, a nadväzne na to konštatuje, že „ťažko si možno predstaviť viac predpojatú osobu než toho, kto rozhoduje o tom, či si zvýši plat alebo či sa vystaví riziku dočasného pozbavenia vlastnej funkcie“, a že aj o týchto veciach ústavný súd musel rozhodnúť, pričom v týchto veciach nikto zo sudcov svoju predpojatosť neoznámil ani ich nikto z účastníkov neodmietol a nežiadal ich vylúčenie. Podľa názoru namietaného sudcu ústavného súdu Lajosa Mészárosa ústava „implicitne favorizuje funkčnosť a výkon právomoci ústavného súdu nad požiadavkou jeho nestrannosti v zmysle nepredpojatosti“.* Na podporu svojho názoru cituje z tzv. Bangalórskeho princípu a komentára k nim a poukazuje na judikatúru

Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), či rozhodnutie bavorského ústavného súdu.

Na základe uvedeného namietaný sudca Lajos Mészáros zastáva názor, že všetky dôvody vylúčenia sudcov ústavného súdu musia byť posudzované „*mimoriadne striedmo*“, obzvlášť, pokiaľ tieto dôvody majú spočívať v ich „*predchádzajúcom postupe alebo názore pri rozhodovaní ústavného súdu v inej veci. Odhliadnuc od toho, že tieto okolnosti nemôžu byť dôvodom vylúčenia ani u sudcov všeobecného súdu (§ 14 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku), by to viedlo k tomu, že ústavný súd by (v rovnakom zložení) mohol o určitej otázke rozhodovať a poskytnúť tak ochranu ústavnosti, na ktorú je ústavne výslovne povolaný, prakticky len raz, v každom ďalšom prípade by totiž jeho sudcovia mali byť vylúčení.*“.

K dôvodom námietok, ktoré podal prezident, sudca Lajos Mészáros uvádza, že tieto skutočnosti podľa neho nezakladajú oprávnenú pochybnosť o jeho nezaujatosti, poukazuje na dostatočné záruky, že bude rozhodovať o námietke predpojatosti prezidenta proti sudcovi Lubymu a sudcovi Oroszovi nezaujato, ako aj na svoju subjektívnu nezaujatosť. Pripomína tiež konzistentnosť doterajšej judikatúry ústavného súdu o tom, že dôvodom na vylúčenie sudcu pre jeho predpojatosť nemôže byť samotné podanie odlišného stanoviska. Preto odlišné stanovisko, ktoré sudca pripojil k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012, nemôže byť podľa jeho názoru dôvodom jeho vylúčenia z rozhodovania o námietke predpojatosti smerujúcej proti sudcom Jánovi Lubymu a Ladislavovi Oroszovi. K obsahu a štýlu označeného odlišného stanoviska sudca ústavného súdu Lajos Mészáros uvádza, že «*sa nijako neodlišuje od iných odlišných stanovísk podávaných sudcami ústavných súdov či Európskeho súdu pre ľudské práva, čo sa týka štýlu a „tónu“ stanoviska. Odlišné stanoviská sú typicky písané voľnejším spôsobom a sú aj mierne „osobnejšie“ než stanoviská väčšinové. To je spôsobené aj tým, že takéto odlišné stanovisko nemusí kompromisne štýlovo vyhovovať viacerým sudcom, keďže nie je predmetom hlasovania a nestáva sa tak predmetom konsenzu (a teda aj kompromisu) viacerých sudcov. Samozrejme, to neznamena, že sudca pri písaní odlišného stanoviska nemá byť neutrálny či korektný, resp. že nemá uplatniť nevyhnutné sebaobmedzenie (porovnaj I. ÚS 102/2012). Som však presvedčený, že požadované maximy na sebaobmedzenie som naplnil a že moje*

odlišné stanovisko k veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012 je založené na argumentácii v prospech môjho názoru, ktorá je korektná a právne podložená.». Nadväzne na to uvádza, že väčšinový názor prijatý pri prerokúvaní veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 4/2012 rešpektuje ako platný a záväzný výklad ústavy a považuje sa za pripraveného tomuto výkladu sa podriaadiť.

Napokon sudca ústavného súdu Lajos Mészáros vo svojom stanovisku pripomína, že námietka zaujatosti je iba procesnou námietkou smerujúcou proti sudcom, ktorí nemajú rozhodovať vo veci samej, pretože predmetom konania, v ktorom majú byť sudcovia II. senátu ústavného súdu vylúčení, je „iba procesná otázka a teda k samotnému meritu veci nemôžem mať pomer, resp. prípadný pomer k meritu veci musí byť posudzovaný veľmi zužujúco (resp. menej prísne). Vzťah medzi rozhodovaním o námietke predpojatosti a rozhodovaním vo veci samej je len nepriamy.“.

Sudcovia ústavného súdu Juraj Horváth a Sergej Kohut sa k vyjadreniu sudcu ústavného súdu Lajosa Mészárosa pripojili, pokiaľ išlo o body 1, 2, 3, 7 a 8, tak, aby bolo považované za ich vlastné (nepripojili sa len k tým bodom vyjadrenia vzťahujúcim sa na argumentáciu týkajúcu sa odlišného stanoviska sudcu Lajosa Mészárosa k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012).

Sudca Juraj Horváth k doplneniu vyhlásenia prezidenta o odmietnutí sudcov II. senátu ústavného súdu pre ich zaujatosť uviedol, že napriek «skutočnostiam, ktoré uviedol vo svojom uvedenom doplnujúcom podaní pán prezident, dokážem v danej veci (tak, ako som to učinil aj v jeho ostatných viacerých veciach, v ktorých moja predpojatosť namietnutá nebola) rozhodovať profesionálne a nezaujato, teda „podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne“ v zmysle môjho sľubu podľa čl. 145 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý som zložil práve do rúk (bývalého) prezidenta Slovenskej republiky.».

Sudca Sergej Kohut k doplneniu vyhlásenia prezidenta o odmietnutí sudcov II. senátu ústavného súdu pre ich zaujatosť uviedol, že s „Ivanom Gašparovičom sa poznám ešte z Právnickej fakulty UK, ktorý končil po mne túto fakultu zrejme v roku 1964, pričom ja

som promoval ešte v roku 1962. Od uvedenej doby sme sa nevideli ani nestýkali po dobu 30 rokov. Po roku 1990 som sa s menovaným stretol asi trikrát, a to na oficiálnych stretnutiach pri pracovných príležitostiach, z toho asi dvakrát ako sudca ústavného súdu, keď som bol na stretnutí s ním spolu s ostatnými kolegami tohto súdu.

Z uvedeného je vidieť, že som s Ivanom Gašparovičom nemal nadštandardné vzťahy, pretože sme sa ani rodinne ani súkromne nikdy nestretávali a nebol som ani v politickej strane, v ktorej bol funkcionárom, resp. ktorú zakladal, takže ani po tejto linke sme do osobného kontaktu neprichádzali.

Zo subjektívneho hľadiska sa preto necítim byť zaujatý vo veci konať, v ktorej je účastníkom konania ako prezident Slovenskej republiky.“

II.

Podľa § 27 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca vylúčený z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nepredpojatosti.

Podľa § 28 ods. 1 zákona o ústavnom súde účastník konania môže vyhlásiť, že niektorého zo sudcov odmieta pre jeho predpojatosť. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli do začiatku ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť najneskôr na začiatku ústneho pojednávania. Ak dôvody, ktoré vedú k vyhláseniu o odmietnutí sudcu pre jeho predpojatosť, vznikli v priebehu prvého ústneho pojednávania, môže ju účastník konania vyhlásiť bez zbytočného odkladu. Na neskoršie vyhlásenie o odmietnutí sudcu pre predpojatosť sa neprihliada a ústavný súd už o ňom nerozhoduje.

Podľa § 28 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu pre predpojatosť rozhodne iný senát; odmietnutý člen senátu nehlasuje. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Požiadavka nestrannosti sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá

žiaden osobný záujem na výsledku konania (porov. Barak, A. Judge in a Democracy. Princeton University Press 2008, s. 101 a nasl.), resp. nevzniká navonok legitímny dojem, že by takýto záujem mohol mať. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti účastníkov konania, ale svojím spôsobom aj rozhodovaním vo vlastnej veci (nemo iudex in causa sua; porov. bod 5 uznesenia Najvyššieho správneho súdu Českej republiky z 11. júna 2010, č. j. Nao 46/2010-78) a popretím zmyslu súdnictva a práva vôbec (II. ÚS 44/2013).

Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému. Ústavný súd už vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach konštatoval, že v rámci právneho poriadku i v rámci právnej teórie sa rozlišovali inštitúty sudcu nespôsobilého, resp. nevhodného pre rozhodovanie veci, a sudcu podozrivého (pozri bližšie II. ÚS 36/2012 a pramene, na ktoré odkazuje). Nespôsobilosť sudcu vznikala priamo zo zákona, a to pre zákonom vymedzené dôvody, pričom podozrivosť sudcu bola konštituovaná až rozhodnutím, ktorým bol sudca vylúčený z rozhodovania istej veci, a táto bola konštatovaná na základe pocitu zaujatosti sudcu zo strany účastníkov konania alebo sudcu samotného, a to na základe dôvodov istej intenzity – vážnych dôvodov. V praxi sa však oba inštitúty prelínajú a dopĺňajú a prepája sa civilnoprávny rozmer s ústavnoprávnym rozmerom.

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkovi postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť (napr. II. ÚS 71/97, III. ÚS 158/08).

Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že existenciu nestrannosti sudcu treba posudzovať podľa subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a rovnako podľa objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená

akákoľvek oprávnená pochybnosť (III. ÚS 16/00). Objektívna nestrannosť sa nikdy neposudzuje podľa subjektívneho hľadiska sudcu, ale podľa vonkajších objektívnych skutočností. V danom prípade teda platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Objektívna nestrannosť sudcu je založená na vonkajších prejavoch previazanosti sudcu s prerokúvaným prípadom či jeho vzťahom k účastníkom (resp. vedľajším účastníkom) konania (m. m. III. ÚS 158/08, II. ÚS 260/2010, I. ÚS 352/2010, IV. ÚS 627/2012).

Uvedený prístup zohľadňuje judikatúru ESLP, ktorý okrem iného zdôrazňuje význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (Olujic v. Croatia, sťažnosť č. 22330/05, rozsudok z 5. februára 2005, bod 57), ale osobitne pri objektívnom teste (Kinsky v. The Czech Republic, sťažnosť č. 42856/06, rozsudok z 9. februára 2012, bod 87). Nestrannosť je vo vnímaní ESLP absenciou zaujatosti či predsudku vo veci, pričom nestrannosť môže byť overovaná subjektívnym a objektívnym testom. Východiskom je subjektívny test, v ktorom sa zisťuje osobné presvedčenie, postoj sudcu, resp. jeho záujem v prerokúvanej veci. Požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom, ktorý je náročný z hľadiska preukazovania. Na subjektívny test teda plynulo nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti. „Justice must not only be done, it must also be seen to be done.“ Podľa ESLP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože „v stávke“ je dôvera, ktorú musia sudy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov konania (Daktaras v. Lithuania, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok z 10. októbra 2000, bod 32). Ústavný súd dodáva, že súčasne s dôverou, na ktorú musia sudy v demokratickej spoločnosti aspirovať, je cez ňu „v stávke“ aj autorita súdnych rozhodnutí.

Pozícia namietajúceho má v objektívnom teste dôležitý význam, avšak rozhodujúce je, či je jeho obava aj objektívne akceptovateľná. Ústavný súd z hľadiska teoretického upozorňuje, že test objektívnosti a zákonné dôvody nespôsobilosti sudcu sa môžu prekrývať, ale nejde o totožné inštitúty.

2.1 Posúdenie námietky predpojatosti proti sudcovi ústavného súdu Lajosovi Mészárosovi

Podstata námietok formulovaných prezidentom proti sudcovi Lajosovi Mészárosovi spočíva najmä v pochybnostiach o jeho pomere k veci, ktoré podľa prezidenta vyplývajú z obsahu jeho odlišného stanoviska pripojeného k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 vo veci výkladu čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy, v ktorom namietaný sudca nielenže podal svoj výklad označených článkov ústavy, ale mal súčasne vyjadriť názor, že väčšinou pléna ústavného súdu prijaté rozhodnutie by sa *«usiloval „aplikovať“ v rozhodnutí o ústavnej sťažnosti J. Č. „reštriktívnym“ spôsobom... že by to viedlo k ešte radikálnejšiemu výkladu... s ktorým väčšina pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky nesúhlasila»*. Inými slovami, uvedené pochybnosti o nestrannosti sudcu v danej veci vyplývajú z toho, že namietaný sudca si na prerokúvanú vec vytvoril názor v inom konaní, a tento názor nielenže prezentoval, ale pro futuro sa vyjadroval aj k jeho prípadnej aplikácii.

Pri posudzovaní opodstatnenosti prezidentom vznesených námietok proti sudcovi Lajosovi Mészárosovi ústavný súd vzal na zreteľ obsah uznesenia ústavného súdu č. k. 0. ÚS 1/2013-22 z 29. júla 2013 vydaného pri rozhodovaní o námietkach zaujatosti iných sudcov ústavného súdu, v ktorom bol ústavný súd nútený vysporiadať sa so zákazom odopretia spravodlivosti, ako aj s doktrínou nevyhnutnosti vyplývajúcimi z tzv. Bangalórskeho princípu, pretože hrozilo nebezpečenstvo, že spravodlivosť bude odmietnutá, v dôsledku čoho musel v ústavne akceptovateľných limitoch pristúpiť k úzko reštriktívnemu výkladu ustanovení právnych predpisov regulujúcich vylúčenie sudcov ústavného súdu, ktorý ústavný súd začal prakticky uplatňovať normatívnym zavedením riešenia obsiahnutého v čl. IV ods. 3 dodatku č. 1 rozvrhu práce ústavného súdu na obdobie od 1. 3. 2013 do 28. 2. 2014 z 3. júla 2013.

V tomto prípade však už uvedené nebezpečenstvo odmietnutia spravodlivosti nehrozí, a preto pri svojom rozhodovaní ústavný súd zohľadnil predovšetkým svoju doterajšiu judikatúru (najmä II. ÚS 44/2013) aplikovateľnú pri posudzovaní dôvodov predpojatosti sudcov vychádzajúcu z už citovanej judikatúry ESLP.

Ústavný súd sa už v rámci svojej rozhodovacej činnosti stretol s prípadmi, v ktorých bolo potrebné posúdiť, či disentujúci sudca svojím odlišným stanoviskom nespôsobil vznik určitých pochybností o svojej predpojatosti. V uznesení č. k. I. ÚS 102/2012-27 z 29. februára 2012 uviedol, že „*pri posudzovaní námietky predpojatosti nejde o popretie práva sudcu na vyjadrenie svojho odlišného názoru, ktorý by inak tiež mal byť, ako väčšinové rozhodnutie sebaobmedzujúci, neutrálny či korektný, ale o nebezpečenstvo vzniku určitých pochybností o nepredpojatosti disentujúceho sudcu, ktoré by malo položiť varovný prst pred jeho ústa alebo zdržanlivosť do jeho písuceho pera tak, aby nevznikli žiadne pochybnosti... že disentujúci sudca nebude pristupovať k... prípadu bez požadovanej nepredpojatosti*“. Ústavný súd taktiež uznesením č. k. II. ÚS 44/2013-19 z 24. januára 2013 vylúčil sudcov ústavného súdu Petra Brňáka a Milana Ľalíka z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. Rvp 11/2013, pričom predpojatosť sudcu Milana Ľalíka vyvodil z kumulácie dvoch dôvodov, a to že sudca Milan Ľalík vyjadril právny názor, že podanie odlišného stanoviska vo veci, ktorá má súvislosť s prerokúvanou vecou, je „samo osebe“ dôvodom na vylúčenie, a zároveň tento sudca podal odlišné stanovisko vo veci súvisiacej s prerokúvanou vecou.

Podľa názoru ústavného súdu to, že sudca ústavného súdu využije svoje právo podať odlišné stanovisko vo veci súvisiacej s vecou prerokúvanou, síce samo osebe ešte nie je dôvodom na vylúčenie sudcu, obsah tohto stanoviska však nesmie vyvolať u účastníka konania odôvodnené obavy, že disentujúci sudca svojím názorom dal najavo (vyvolal) obavu, že k jeho prípadu nebude pristupovať s požadovanou mierou nepredpojatosti.

Je nespochybniteľné, že konanie o výklade označených článkov ústavy, ktoré bolo vedené pod sp. zn. PL. ÚS 4/2012, vecne súvisí s konaním a rozhodovaním o namietanom porušení základných práv sťažovateľa zaručených čl. 19 ods. 1 a čl. 30 ods. 4 ústavy, čl. 10 ods. 1 a čl. 21 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd a práv zaručených čl. 25 písm. c) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach rozhodnutím prezidenta z 28. decembra 2012, ktoré je vedené pod sp. zn. Rvp 11/2013, vo vzťahu ku ktorému má II. senát ústavného súdu rozhodovať o vyhlásení prezidenta o odmietnutí sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza pre ich predpojatosť.

V okolnostiach prípadu považuje ústavný súd pri posúdení objektívnej stránky nestrannosti sudcu ústavného súdu Lajosa Mészárosa za relevantné, že v tomto odlišnom stanovisku namietaný sudca nielen prezentuje svoj odchylny výklad čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy, ktorý „*najväčšmi reflektuje... osobný pohľad na predmetnú vec*“, ale predovšetkým sa vyjadruje k spôsobu aplikácie výkladu označených článkov ústavy prijatého väčšinou pléna ústavného súdu, ktorý sa má čo najviac priblížiť k ním najviac preferovanému výkladu. Pokiaľ však sudca ústavného súdu Lajos Mészáros svojím odlišným stanoviskom vyzýva k reštriktívnej aplikácii plénom ústavného súdu podaného výkladu čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy, vyvoláva tým podľa názoru ústavného súdu objektívnu pochybnosť o svojej nepredpojatosti pri rozhodovaní o tom, či prezident výkonom svojej právomoci ustanovenej čl. 102 ods. 1 písm. t) ústavy mohol zasiahnuť do sťažovateľom označených práv.

Aj keď namietaný sudca Lajos Mészáros má v danom prípade rozhodovať o procesnej otázke (t. j. o vyhlásení prezidenta o odmietnutí sudcov Jána Lubyho a Ladislava Orosza), dôvod vzbudzujúci pochybnosť o jeho objektívnej nestrannosti pri rozhodovaní vo veci spočíva najmä v skutočnosti, že II. senát ústavného súdu, ktorého je sudca Lajos Mészáros členom, bude rozhodovať o namietanej predpojatosti tých sudcov ústavného súdu (Jána Lubyho a Ladislava Orosza), ktorí v konaní o výklade čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy podali odlišné stanovisko v podstatných rysoch zhodné s odlišným stanoviskom podaným sudcom Lajosom Mészárosom.

Ústavný súd s prihliadnutím na uvedené konštatuje, že takáto situácia nepochybne vzbudzuje smerom k dotknutému sudcovi, a to nie všeobecne, ale len v konkrétnej, t. j. predmetnej veci, absenciu objektívnej stránky nestrannosti z hľadiska teórie zdania a vzbudzuje odôvodnené obavy, ktoré vzhľadom na výnimočné nároky na dôveru v rozhodovanie a nestrannosť v tejto kauze (tvorenej viacerými konaniami) vedie ústavný súd k názoru, že u sudcu ústavného súdu Lajosa Mészárosa nemožno vylúčiť záujem na prijatí konkrétneho rozhodnutia.

Vzhľadom na tieto objektívne skutočnosti odôvodňujúce obavu z predpojatosti sudcu Lajosa Mészárosa považoval ústavný súd síce za dôležité, nie však za rozhodujúce jeho

subjektívne stanovisko, že je pripravený výkladu, ktorý ústavný súd prijal, podriaďiť sa a že nemá záujem na presadzovaní konkrétneho obsadenia senátu, ktorý má v merite veci rozhodovať. Ústavný súd preto vylúčil sudcu ústavného súdu Lajosa Mészáros z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 10267/2013, tak ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

2.2 Posúdenie námietky predpojatosti proti sudcom ústavného súdu Jurajovi Horváthovi a Sergejovi Kohutovi

Podstata pochybností o predpojatosti sudcov ústavného súdu Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta vznesených prezidentom pramení z ich vzťahov k prezidentovi, ktoré majú mať podobu vzťahov „nadštandardných“. V danej veci teda ide o pochybnosti o ich nepredpojatosti so zreteľom na ich pomer k účastníkovi konania.

Nadštandardné vzťahy možno chápať aj ako vzťahy osobnejšieho charakteru, ktoré idú nad rámec podoby vzťahov, aké pri bežnej činnosti štátnych orgánov môžu medzi jednotlivými osobami zastávajúcimi rôzne funkcie vzniknúť a svojou povahou sú neutrálne (teda ani priateľské, ani nepriateľské). Vo vzťahu k prezidentovi možno pri sudcoch ústavného súdu považovať za nadštandardné vzťahy predovšetkým tie, ktoré presahujú rámec prípustných kontaktov obvykle vznikajúcich v úradnom (pracovnom) styku medzi ústavnými orgánmi, ktoré tieto osoby reprezentujú.

Ústavný súd pri rozhodovaní o prezidentom vznesenej námietke zaujatosti proti sudcom ústavného súdu Jurajovi Horváthovi a Sergejovi Kohutovi aplikoval zásadu vyjadrenú aj v judikatúre ESLP, že „spravodlivosť musí byť nielen vykonaná, ale musí sa aj zdať, že je vykonávaná“, s ktorou sa ústavný súd konštantne stotožňuje. Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti (pozri napr. II. ÚS 260/2010, III. ÚS 257/2011, III. ÚS 292/2011).

Sudca Juraj Horváth vo svojom vyjadrení nepoprel prezidentom tvrdenú „nadštandardnú“ podobu vzájomných vzťahov, iba subjektívne vyjadril presvedčenie,

že vo veci bude rozhodovať profesionálne a nezaujato. Sudca Sergej Kohut zase síce subjektívne vyslovil, že sa necíti byť zaujatý vo veci konať, avšak nepoprel, že sa s prezidentom pozná z dávnych čias.

Podľa názoru ústavného súdu už samotné prezidentovo tvrdenie o nadštandardných vzťahoch s označenými sudcami v spojitosti s obsahom vyjadrení týchto sudcov, z ktorých vyplýva, že sa poznajú, zakladá pochybnosti o nepredpojatosti obidvoch namietaných sudcov, ktorí majú vo veci rozhodovať. Z objektívneho hľadiska títo sudcovia nevyvolávajú v očiach účastníkov konania zdanie nestrannosti. Prihliadajúc na to, že v hre je dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vyvolávať, považuje ústavný súd uvedené skutočnosti za dôvod na vylúčenie sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta z výkonu ich sudcovskej funkcie v konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 10267/2013.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu Rudolfa Tkáčika.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2013